

Агінскі: вядомы і невядомы

Артыст Мінскага абласнога драматычнага тэатра
Аляксандр Пашкевіч у ролі Міхала Клеафаса Агінскага.

Па гісторыі жыцця дыпламата, палітыка, кампазітара Міхала Клеафаса Агінскага, чыё 250-годдзе шырока адзначаецца ў нашай краіне сёлета і ўваходзіць у спіс памятных дат ЮНЕСКА, можна напісаць не адзін захапляльны раман, зняць цікавы гістарычны фільм ці нават серыял.

Толькі ўявіце: ужо з 21 года Міхал Клеафас знаходзіўся на дзяржаўнай службе, быў паслом Рэчы Паспалітай у Галандыі, а ў снежні 1790 года ўдзельнічаў у сакрэтнай дыпламатычнай місіі ў Лондане. Яго прымалі ў сталіцы Англіі на самым высокім узроўні. Агінскі ўдзельнічаў у паўстанні пад кіраўніцтвам Тадэвуша Касцюшкі, сустракаўся з Адамам Міцкевічам, імператрыцай Кацярынай II ды імператарам Аляксандрам I, Напалеонам, Кутузам. ... Ён імкнуўся вырашыць самыя важныя дзяржаўныя пытанні, клапаціўся пра дабрабыт краю, але... большасць бачыла ў ім толькі выдатнага кампазітара, аўтара знакамітага «Паланэза Агінскага».

Дзіўны парадокс: нягледзячы на тое, што Міхал Клеафас Агінскі быў музыкам-аматарам, не надаваў важнага значэння сваім паланэзам і пісаў іх толькі падчас адпачынку, гэтыя музычныя творы яшчэ пры жыцці кампазітара заваявалі сэрцы публікі ва ўсім свеце. Іх выдавалі ў Пецярбургу, Берліне, Мілане, Вільні, Філадэльфіі, іншых гарадах. У большасці выпадкаў партытуры выпускаліся без афіцыйнага дазволу кампазітара — гэта сведчыць пра сапраўдную любоў публікі. Адметна, што пры жыцці Міхала Клеафаса «Паланэзам Агінскага» называлі яго першы музычны твор — паланэз фа мажор, а пасля смерці музыканта гэтую назву атрымаў яго апошні паланэз — «Развітанне з Радзімай».

Заканчэнне. Пачатак на стар. 1.

Агінскі: вядомы і невядомы

Асобнай увагі заслугоўваюць і людзі, якія акружалі Агінскага. Так, яго настаўнікам музыкі быў 16-гадовы юнак Восіп Казлоўскі. Пройдзе час, і ён напіша гімн Расійскай імперыі «Гром победы, раздавайся», стане фактычна самым значным кампазітарам краіны. А сакратар Міхала Клеафаса Леонард Ходзька выдасць у Парыжы 125 тамоў дакументаў па гісторыі Рэчы Паспалітай, будзе ліставацца з Віктарам Гюго і Жорж Санд, стане сапраўдным летапісцам жыцця палякаў у французскай эміграцыі і зьбірае выдатную калекцыю прадметаў даўніны. Зборы Ходзькі пасля яго смерці сталі асновай для стварэння музея ў швейцарскім Рэперсвілі, і, па здагадках краязнаўцаў, там можа знайсціся ня мала значных прадметаў, што маюць беларускае паходжанне.

Адметнае і асабістае жыццё Міхала Клеафаса. З першай жонкай Ізабэлай Ласоцкай адносіны не складаліся, і касцёл... даў дазвол на развод. Другой жонкай кампазітара стала 25-гадовая прыгажуня Марыя дэ Нэры. З ёй у Міхала Клеафаса нарадзілася чацвёрта дзяцей. Цікава, што старэйшая дачка Міхала Клеафаса і Марыі Амелія таксама стала выдатным кампазітарам і паэтэсай.

Сапраўды, пра адметныя і захапляльныя факты з жыцця Міхала Клеафаса Агінскага можна разважаць, нават спрачацца, амаль бясконца. Менавіта такой пляцоўкай для абмеркавання новых адкрыццяў, дэманстрацыі знаходак і выказвання праняноў па далейшым вывучэнні спадчыны знакамітага роду стала навукова-практычная канферэнцыя, што не так даўно прайшла ў Маладзечне. Форум з назвай «Культурная спадчына роду Агінскіх і яе значэнне для сучаснага развіцця грамадства» сабраў даследчыкаў з Беларусі, Літвы, Польшчы, Расіі, Украіны. У якасці арганізатараў канферэнцыі выступілі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт культуры і мастацтваў, Маладзечанскі дзяржаўны музычны каледж імя М. К. Агінскага, мясцовы дабрачынны фонд «Спадчына Міхала Клеафаса Агінскага» пры падтрымцы Мінскага абласнога выканаўчага камітэта, Маладзечанскага райвыканкама і Беларускага фонду культуры.

Можна сцвярджаць, што сустрэча ўдзельнікаў канферэнцыі з постацю Міхала Клеафаса Агінскага пачалася яшчэ да афіцыйнага адкрыцця.

Так, у холе музычнага каледжа імя М. К. Агінскага была прадстаўленая выстаўка работ вядомых мастакоў і навучэнцаў каледжа. Гэта партрэты вядомага кампазітара і яго сваякоў, а таксама пейзажы родных мясцін. Падчас пленарнага пасяджэння ў межах канферэнцыі прагучалі прывітальныя словы ад міністра культуры Рэспублікі Беларусь Барыса Святлова, Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Літвы ў Беларусі Эвалдаса Ігнавічуса, Надзвычайнага і Паўнамоцнага Пасла Беларусі ў Францыі, пастаяннага прадстаўніка нашай краіны пры ЮНЕСКА Паўла Латушкі, рэктара БДУКіМ Юрыя Бондара, старшыні Мінаблвыканкама Сямёна Шапіры. Адметна, што спадчына роду Агінскіх сапраўды аб'ядноўвае многія народы і пакаленні. Так, каб прывітаць сваіх калег і сяброў, падзяліцца новымі навуковымі набыткамі і адкрыццямі, у Маладзечна завіталі аматары Агінскі з розных куткоў Беларусі і замежжа.

Знаёмства з інфармацыйнымі стэндамі «Міхал Клеафас Агінскі: палітык, дыпламат, міністр».

Вітас Руткаўскас, дырэктар Рэгаўскага музея гісторыі і культуры Агінскіх (Літва), і Юльян Бельскі, сябар апякунскага савета мясцовага дабрачыннага фонду «Спадчына Міхала Клеафаса Агінскага» (Расія), распавялі, што менавіта дух Агінскага стаў той пуцяводнай зоркай, якая прывяла іх у нашу краіну і дазволіла палюбіць мясціны, звязаныя з жыццём гэтага выдатнага кампазітара і грамадскага дзеяча.

Музычная спадчына Міхала Клеафаса Агінскага запатрабаваная ў нашай краіне і сёння. У выдавецтве «Каўчэг» выйшлі зборнікі паланэзаў, рамансаў на дысках і ў выглядзе нотных партытур. Яны карыстаюцца досыць вялікай папулярнасцю і запатрабаваныя

як навукоўцамі, выкладчыкамі, так і студэнтамі. Кандыдат мастацтвазнаўства, выкладчык Беларускай дзяржаўнай акадэміі музыкі Святлана Немагай у сваім дакладзе распавяла:

— Цагам апошняга часу цікавасць да спадчыны Міхала Клеафаса Агінскага ўзрасла. Але яго творы, па сутнасці, ніколі не зніклі са сцэн і музычных залаў. Многія даследаванні, адкрыцці патрабуюць не толькі вывучэння асобных граняў постаці Міхала Клеафаса, але асэнсавання значэння яго асобы ў цэлым. Варта знайсці адказ на пытанні: кім быў ён пры жыцці і кім з'яўляецца для нас сёння? У чым феномен папулярнасці Агінскага? Дэ юрэ Міхал Клеафас у свой час быў паслом, дзяржаўным дзеячам, але дэ факта грамадства ўжо тады яго ўспрымала як аўтара паўстанцкіх маршаў, меланхалічных паланэзаў, што вызначылі музычную аўру ўсёй эпохі і сталіся сімваламі перадрамантызму ў музыцы. Менавіта кампазітарская спадчына

Экскурсію ў Музеі-сядзібе М. К. Агінскага ў Залессі вядзе навуковы супрацоўнік Таццяна Кляшчонак.

Па меркаванні прафесара Віктара Скоробагатава, даследчыкам варта звярнуць увагу на архівы ў рукапісным фондзе бібліятэкі Маскоўскай кансерваторыі імя Чайкоўскага. Менавіта там захоўваюцца падрабязна не вывучаныя творы Агінскага для скрыпкі, фартэпіяна і голасу. І ў цэлым, даследчык мяркуе, што Міхал Клеафас больш любіў скрыпку, але асабліва вялікую папулярнасць здабылі кампазіцыі для фартэпіяна. А экс-старшыня Нацыянальнай камісіі Беларусі па справах ЮНЕСКА Уладзімір Шчасны параіў звярнуць увагу на неразабраны і не перакладзены архіў Агінскага, які захоўваецца ў Расійскай дзяржаўнай бібліятэцы. Адметна, што гэтымі дакументамі могуць карыстацца ўсе. Перадача электроннай версіі архіва нашай краіне адбылася пры падтрымцы ЮНЕСКА.

Доктар філалагічных навук, прафесар Адам Мальдзіс выказаў праняноў заснаваць прэмію імя Міхала Клеафаса Агінскага і ўзнагароджваць ёй дзеячаў культуры, навукі і мастацтва, якія зрабілі найбольшы ўнёсак у даследаванне і прапаганду спадчыны выдатнага кампазітара. Па меркаванні Адама Восілавіча, узнагароду ўжо можна ўручыць дырэктару і галоўнаму рэдактару выдавецтва «Чатыры чвэрці» Ліліяне Анцух, даследчыцы Святлане Немагай і навуковаму супрацоўніку Музея-сядзібы М. К. Агінскага ў Залессі Таццяне Кляшчонак. Адам Мальдзіс звярнуўся да прысутных і з просьбай адшукаць правільную версію слоў Уладзіміра Караткевіча да паланэза «Развітанне з Радзімай». Так, тая версія, што запісаныя, не зусім дакладныя. Поўны варыянт песні выконваўся толькі аднойчы, менавіта на радзіме выдатнага кампазітара.

У сваіх мемуарах, якія ўпершыню выйшлі ў Парыжы ў 1826 годзе, Міхал Клеафас Агінскі выбачаўся, што піша іх на французскай мове і выказваў спадзяванне, што аднойчы і яго землякі змогуць прачытаць гэтыя тэксты. Цяпер запавет вядомага кампазітара выкананы. Так, у выдавецтве «Чатыры чвэрці» сёлета пабачылі свет успаміны самога кампазітара і яго нашчадкаў у перакладзе на рускую мову. Дарэчы, падчас гутарак у кулуарах доктар філалагічных навук Адам Мальдзіс, які ўжо пазнаёміўся з мемуарамі, зазначыў, што пісьменніцкія здольнасці М. К. Агінскага не такія яркія, як кампазітарскія. Але перакладчыца першага тома

ўспамінаў Міхала Клеафаса з французскай мовы Алена Чыжэўская завочна не пагадзілася з шаноўным прафесарам. Яна заўважыла:

— Чытаючы расповеды Агінскага пра дыпламатычныя місіі, важныя дзяржаўныя прыёмы, аматар мастацкай літаратуры і сапраўды можа падумаць, што стыль аўтара надзвычай стрыманы, нават сухі. Тут шмат спецыяльных тэрмінаў. Але, мне думаецца, Міхал Клеафас рабіў гэта наўмысна — каб не ўзнікала розначытанняў, інтэрпрэтацый, а эмацыянальнасць не скажала гістарычных фактаў. Гэта ж, па сутнасці, дакумент, сведчанне эпохі. На шчасце, у мемуарах ёсць старонкі, дзе Агінскі апісвае свае сапраўдныя эмоцыі, адчуванні, памятныя выпадкі. Да прыкладу, сустрэчу з Кутузавым — легендай свайго часу. І вось тут можна заўважыць сапраўдны талент апавядальніка, непасрэднасць думкі, яркасць успрымання. Шкада, што такіх момантаў у мемуарах нямнога.

Удзельнікі міжнароднага форуму мелі ўнікальную магчымасць здзейсніць невялікае падарожжа па мясцінах Агінскага, а таксама паглядзець пастановаў да 250-годдзя М. К. Агінскага ў Мінскім абласным драматычным тэатры. Так, мы пабачылі месца, дзе раней стаяў Маладзечанскі замак (некаторы час быў ва ўласнасці Агінскіх), наведалі вёску Аборак, дзе нарадзіўся сакратар Міхала Клеафаса Леонард Ходзька. Дарэчы, у Аборку сіламі прадстаўнікоў мясцовага бізнесу і пад кіраўніцтвам краязнаўцы Валерыя Бурэня было ачышчана і добраўпарадкавана месца, дзе раней стаяў касцёл святога Роха (тут хрысцілі Леонарда Ходзьку), а на месцы хаты выдатнага земляка ўстаноўлены памятны камень. Яркім акцэнтам вандрожкі стаяў Дом-музей М. К. Агінскага ў Залессі, які не так даўно адчыніў дзверы для наведвальнікаў.

Святкаванні 250-годдзя Міхала Клеафаса Агінскага ўжо амаль завяршыліся. Гэтая дата стала выдатнай магчымасцю падвесці вынікі больш як двух дзесяцігоддзяў даследаванняў спадчыны нашага выдатнага земляка, а таксама штуршком для новых адкрыццяў, актыўных пошукаў. Думаецца, нас яшчэ чакаюць сапраўдныя сенсацыі!

Марына ВЕСЯЛУХА,
фота аўтара

Абмеркаванне ў кулуарах міжнароднага форуму.